

Posudek na rigorózní práci Petra Pravdy

Rousseau a jeho vliv na Francouzskou revoluci

Předložená práce Petra Pravdy představuje nejobsažnější monografii o Rousseauovi, která vznikla v českých poměrech. Svou široce založenou analýzou, která „rousseauovská témata“ sleduje i v dalších diskusích na půdě politické filozofie do současnosti, překonává i práci o Rousseauovi od Jindřicha Veselého.

Tématem je Jean Jacques Rousseau jako myslitel, jehož myšlenky „hýbaly dějinami“. Autor si jako základní otázku staví jeho vztah k Francouzské revoluci, ale v průběhu výkladu se dostává mnohem dále a Rousseau se mu stává myslitelem, který řekl „něco“ velice důležitého o moderním člověku a moderní době jako takové. V tomto smyslu se mu také Francouzská revoluce stává historickou událostí, která zásadním způsobem utvářela evropské dějiny. Délka tohoto vlivového oblouku sahá od občanské revoluce po totalitní demokracii ve 20. století. Autor ovšem Rousseaua nepojímá takto prostě lineárně, ale v jeho podání vystupuje spíše jako myslitel, jehož odkaz se nedá zredukovat na jakobínskou diktaturu a totalitní demokracie, ale naopak ožívá v každých dalších úvahách o demokratické vládě, které by mohl být schopen moderní člověk s jeho přednostmi i vadami, o nichž Rousseau hodně uvažuje. Proto v řadě kapitol se věnuje výkladům H. Arendtové, C.B. Macphersona a B. Barbera, kteří se k Rousseauovi různě obraceli, když formulovali své úvahy o příslibech a selháních moderních demokracií.

Autorův cíl není nijak skromný. Chce Rousseaua učinit účastníkem našich současných diskusí o moderní době a jejích světlech i stínech. Musím říci, že se mu to docela daří. Práce přináší jemnou analýzu všech hlavních Rousseauových textů a když rozebírá další polemiky, tak je autor schopen postihnout hlavní jádro argumentace a poukázat na případné protiargumenty. Práce je napsána kultivovaným jazykem srozumitelně a s náležitým filozofickým „ponorem“. Autor se opírá o důkladnou znalost primárních textů a také o dostatečné množství reprezentativní sekundární literatury, takže jeho soudy jsou dobře uvážené a doložené.

Práce má logickou strukturu. V první kapitole se autor pokouší o filozofickou biografii, tj. na příkladu osobního života a ve stručném nástinu jeho díla se snaží nastínit Rousseauova hlavní filozofická témata. Takový postup ovšem předpokládá, že život myslitele „nějak“ podstatně souvisí či lépe řečeno obráží se v jeho díle. S jistou metodologickou pochybou přijímám toto východisko, byť nemohu neupozornit na odstrašující příklady, kam až takováto metodologie může vést v případě Paula Johnsona a jeho Intelektuálů. Naštěstí Petr Pravda tuto filozofickou biografii předkládá jako úvod k dalším rozborům dalších textů dalších autorů. Následující kapitola je tak věnována Talmonově pojetí totalitní demokracie její údajné rousseauovské inspiraci. Poté autor rozebírá myšlenky H. Arendtové zejména z její knihy *On Revolution*, kde se Rousseau stává „otcem“ jakobínské diktatury tím, že v obecné vůli hledal řešení sociální otázky a uvedl tak na politickou scénu hněv a vášně lidu. V dalších dvou kapitolách se potom autor věnuje teoriím demokracie, které Rousseaua přijímají jako demokratického myslitele, který umožňuje tematizovat stinné stránky liberální demokracie. Všechny tyto rozборы považuji za doklad autorovi schopnosti porozumět filozofickému textu, vystihnout jádro

polemiky a vyložit tuto polemiku srozumitelně i s vlastním komentářem. Hlavní část práce ale tvoří následující výklad Rousseauova díla rozdělený do dvou kapitol. V první je podán výklad Rousseauova antimodernismu – tedy pojetí zkázy člověka v moderní době a jeho proměna z přirozeného člověka v umělou bytost, jež žije jen v odlesku druhých. V následující kapitole potom autor s využitím diskuse o Rousseauově demokratickém konceptu podává výklad Rousseauovy politické teorie, která má být řešením oné mravní devalvace, kterou člověk v moderní době prodělal.

Musím říci, že vlastní výklad vůdčích Rousseauových myšlenek považuji za velice přesvědčivý a za doklad toho, že autor Rousseaua opravdu důkladně studoval jak z primární, tak sekundární literatury. Nicméně zdá se mi, že se nechal příliš unést tím, co bych nazval zásadou koherence Rousseauova díla. Tento předpoklad se mi zvláště v Rousseauově případě, kde rozpory mezi jednotlivými díly jsou dalekosáhlé a je jen těžké udržet jejich jednotící výklad. Myslím, že autor podcenil rozpory a trhliny, které v Rousseauově myšlení jsou a mohou být i inspirativní. Zvláště evidentní se mi jeví rozpor mezi Pojednáním o původu nerovností mezi lidmi, jež je klasickým přirozenoprávním konceptem, a mezi Společenskou smlouvou, jež je naopak republikánským konceptem. Tento rozpor ale autor hodně utlumil.

Celkově ovšem musím zopakovat, že předložená práce je mimořádná a autor v ní prokázal své hluboké filozofické vzdělání a založení. Navrhuji ocenit ji známkou výborně a doporučuji ji uznat případně jako práci rigorosní.

V Praze dne 31. 3. 2011

Doc. PhDr. Milan Znoj, CSc.

Posudek na rigorózní práci je shodný s posudkem na práci diplomovou.